

מסורת הש"ס

(א) ס"א פ"ג יעקב, (ב) נכרית לו. וז"ל ועי' חגיגה טו: מ"ש שם על צדו פירוש: ש"נא, (ג) כל זה עד נזילין מ"ן כן סוף, (ד) סוטה מו: (ה) בפי' אדם וגו' ומילת הס' ליתא, (ו) ז"ל נעשים ויהי בפי' א"ל, (ז) ז"ל לזמור, (ח) ז"ל ה' ע"ש, (ט) מדרש נה. ע"ש, (י) נעושים שבת עו. ד"ה לזמור, (יא) נקודותיו לו: וז"ל, (יב) נעושים מוס' מיר כד: ד"ה אמר וכו' פ"ד דקד' מלתא, (יג) שבת קד'ל, (יד) ז"ל כל משאל.

תורה אור השלם

1. כי לא בן ביתי עם אל כי ברית עולם שם לי ערובה בכל ושמירה כי כל ישיעי וכל חפץ כי לא יצמיח: שמואל ב כג ה' 2. כי חיים הם למצאיהם ולכלב בשרו מרפא: משירי דב כב 3. כי לית דין דם לראשך: משי' א ט 4. רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך: משירי ג ח 5. כי נעים כי תשמרם בבטן: יצנ' יחור: על שפתיה: משי' כב כ 6. שמואל לאיש במענה פיו דבר בעתו מה טוב: משי' טו כ 7. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לשלש: דברים ל ח 8. תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו כל מנעת סלה: תהלים כג א 9. כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלכתי יעטוף וקשמות אני עשיתי: ישעיהו טו ט 10. כאשר שמענו בן ראינו בעיר יי צבאות בעיר אלהים יבוננה עד עולם סלה: תהלים מו ט 11. יי ימלך לעלם ועד: שמואל טו יח 12. לחין כערוגת הבשם מגדלות מן הים שפוחיות שושנים נספוחות מור עבר: שיר השירים י ג 13. ויתן אל משה בכלתו לזכר אתו בור סיני שני לזות הערת לזות אבן בתבים באצבע אלהים: שמואל א י 14. ותלכת מעשה אלהים הקדש והמקבת מכתב אלהים הוא חרות על הקלות: שמואל לב ט 15. באר חפרה שרים ברוח נדביר ידעם מנחם במשנתם וממדרגת מקנה: וממנה נחליאל ונחליאל: מקלות: ומקלות הגיא אשר בשדה מאב ראש חפסנה ונשקפה על פני הקישום: במדרש כא יח- 16. כל גיא יקשאו וכל הר וגבעה ישפילו ויהי העקב למישור ותרקסם לבקעה: ישעיהו מ ד 17. חתך ישוב בה תכין סבובתך לעני אלהים: תהלים סח א 18. נצר האנה יאכל פריה ושמר ארצו יקב: משירי כו יח

נעשה ביה. בעטה זו: פורק חיי. שמתחיל ימים: חטוף אלו. אם יש לך ממון לההנות עמך אל תמתיך עד למחר שמה תמות ושוב אין לך הנאה: ועלמא דאזילת מנייה גרסינן: כהנולא דמי. היום ישנו ונמחר איננו דומה לחופה שהולכת מהר: אם יש לך. ממון: ואין למוס' הסממנה. עיכוב כי פתאום האדם מת: חוק. מוון: מי יגיד לך. אם נשאר בידם שמה יאצדדו: הללו נוצלין. כלומר כשהן גדילין גדילה פרנסתן ועושרן עממן ואינן צריך להדאג עליהן: והללו נוצלין. מתים. לשון והעלה נצל ירמיה ח: יפה. לחלו זה וקשה לחלו זה יפה לנצ' ויע' לעינים: ששמרם נכטנן. שכן שמורים צריך שאינן משתכחין ממך: יכונן יחד. שאלת סודן ומולתן צפה ולא נגימגוס וכלמשה: אימתי שמה וכו' בזמן. שידוע לדרוש הלכות חג כחג. ד"ל אימתי שמה לאיש אימתי אדם שמה בתלמודו בזמן שיש לו מענה כששולחן ממנו דבר הלכה: ששמרם. ספירת שפתיו כל תמנע סלה כשנתם זו דעת להוליא בשפתיו: וכה. אם יש לו מול טוב תאות לבו נתת לו שצדוד שהוא מתאווה בזה לו תאותו עד שלא ישאלנה: לא וכה. צריך (ה) להממקמם ולהטעמם: כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף. אלמא לנצח לשון עולם הוא. מדסמין ליה וכן עד עולם סלה אלמא סלה לשון לעולם משמע: שרף לזכר. שאינו מלומד צדוק סביב הולואר אלל שרפי צדוק כן הוא נעים ומרובה לצדיות: ונראה ואינו נראה. שגדירה לזכר נראה מתחת זקנו ורוב פעמים שנסתרו וחסון מכסין אותו. כך אם תלמיד חכם הוא אינו רודף לנצח ולנצ' צדוק אלל יושב ומחזר על

כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

נד.

תלמודו מתקיים צדו: שהכל דשין אוסו. שאין לו גסות (ג): שהכל מתפשטין ממנו. שמלמד תורה לתלמידים: כלכן זו שאינה נמחם. מפני דריסת רגלי בני אדם כך לחיו אינן נלאין מלחזר על למודו וללמד לאחרים: לא נשפחה. חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם.

על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית: על הלוחות. בצציל הלוחות היו צני ישראל צני חורין: ממדבר מתנה. אם כמדבר הוא תורה נתונה לו במתנה ולא יסכח: מילתא. כעס: אמר. רבא חזיל אפיסיקה לרז יוסף: מווג. צמים: רז יוסף כגי נכור הוה ולא היה רואהו והכירו צטעם היין שהוא מווג לפי שהיה מכיר רז יוסף צמזמו של רבא מתחילה שהיה בקי ליתן מים במדה: כל גיא ישאל. אף על גב דלזא גדי הני קראי כמיז דרשי ליה דמי שצא לידי גיא שהוספל חוזר ומתנשא: שדורס ואוכלת. מיד לאחר הריגתה. שאינו מקפיד על מענוגים אלל אוכל צדור כלל תכלין וכן שאר עינוגין: ששפחה. צניט. היינו מי שאינו הולך אחר גבוהת לקון במאכלו אם לא נמשל כל צרכו. ל"א שדורסת ואוכלת לאחר הריגתה אוכלת מיד כך תלמיד חכם מחזר על תלמודו מיד כשמקצלו מרוב מסכתת מנבל עצמו על דברי תורה לשון זה נראה צניט לפי שמצינו בכל הש"ס שדרך תלמידי חכמים להקפיד על מאכלן דרך גדולה וכבוד ועל מלבושיהם (ה) דכתיב (משל ח) ולמשנאיהם חצו מות: לעני. לזה ששם עצמו כעני. וללשנא כתרס ששם עצמו כעני לחזר עליה: סאנס. אילן: כל

כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה אבל הקב"ה אינו כן נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא א"ר אמי מ"ד⁵ כי נעים כי תשמרם בבטן יכונן יחדיו על שפתך אימתי ד"ת¹ נע' בזמן שתשמרם בבטן ואימתי תשמרם בבטן בזמן שיכונן יחדיו על שפתך ר' זירא אמר מהכא⁶ שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו ל"א אימתי שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו מה טוב ר' יצחק אמר מהכא⁷ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו אימתי קרוב אליך בזמן שבפך ובלבבך לעשותו רבא אמר מהכא⁸ תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו כל מנעת סלה אימתי תאות לבו נתתה לו בזמן שארשת שפתיו כל מנעת סלה רבא רמי כתיב תאות לבו נתתה לו וכתוב וארשת שפתיו כל מנעת סלה זכה נתתה לו לא וכה וארשת שפתיו כל מנעת סלה תנא דבי ר"א בן יעקב כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית נצח דכתיב⁹ כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף סלה דכתיב¹⁰ כאשר שמענו בן ראינו בעיר ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יבוננה עד עולם סלה ועד דכתיב¹¹ ה' ימלך לעולם ועד: (סימן ענקים לחיו לוחות חרות): א"ר¹² (אליעזר) מאי דכתיב¹³ וענקים לגגרותיך אם משים אדם עצמו כענק זה שרף על הצואר ונראה ואינו נראה תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר ר"א מאי דכתיב¹⁴ לחיו כערוגת הבשם¹⁵ אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה וכבושם זה שהכל מתבשמן בה תלמודו מתקיים ואם לאו אין תלמודו מתקיים וא"ר¹⁶ (אליעזר) מ"ד¹⁷ לוחות אבן אם אדם משים עצמו את לחיו כאבן זו שאינה נמחית תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו וא"ר¹⁸ (אליעזר) מאי דכתיב¹⁹ חרות על הלוחות אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר²⁰ אין כל אומה ולשון שולשת בהן שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלל חירות אמר רב מתנה מאי דכתיב²¹ וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו וא"ר²² רבא בריה דרב יוסף בר חמא הוה ליה מלתא לרב יוסף בהדיה כי מטא מעלי יומא דכיפורי אמר איזיל ואפיסייה אזל אשכחיה לשמעיה דקא מווג ליה כסא אמר ליה הב לי ואימוגיה אנא יהב ליה מווגיה כדמעמיה אמר²³ דמי האי מווגא למווגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא א"ל אנא הוא²⁴ א"ל לא תתיב אכרעך עד דמפרשת לי הני קראי מאי דכתיב²⁵ וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא א"ל אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם מווגים לבו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר²⁶ כל גיא יקשאו אמר רב הונא מ"ד²⁷ חיתך ישוב בה תכין בטובתך לעני אלהים²⁸ אם אדם משים עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת ואיכא דאמרי שמסרחת ואוכלת תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואם עושה כן הקדוש ברוך הוא עושה לו סעודה בעצמו שנאמר תכין בטובתך לעני אלהים א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב²⁹ נוצר תאנה יאכל פריה למה נמשלו דברי תורה כתאנה מה תאנה זו

עין משפט נר מצוה

ג א מ"י פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יב סמג עש"י ע"ש ע"ד ס"י רמו ספיק כב: ד ב מ"י שם הלכה ט: ה ג מ"י וסמג שם טו"ש ע"ש ספיק כא:

הנהרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא וזה צריך (להתמקק) חז"מ וז"ל ס"ל להתחממה ויכ"ה ע"ש: (ב) ד"ה שהכל דשין וכו' גסות הרוח הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' א"ל רב לרב המנוגא. עין לקמן דף סג ע"א תד"ה רב המנוגא: שם חש בראשו יעקוב בתורה. עי' מלות חיים שנוטות דף טו ע"ב ד"ה סמור להמפלות:

מוסף רש"י

דמי האי מווגא למווגא דרבא. ששפחה רבא לומד לפיו היה מווג לו בענין זה (נדריס הו). לא תתיב אכרעך. לפי שהגס לבו שאל לו מקלוא אזי להשפיל דעתו (שם). כמדבר זה. מלמד מוסר במסל לכל (שם). נחליאל. נעשית לו המורה כמו מלה (שם).

רב ניסים גאון

רבא הויא ליה מילתא לרב יוסף בהדיה. תמצא פירוש הדברים שאידעו ביניהם בפרק גנדר מן היקף הדברים (ברן מר שמואל (מר) פקיד דליחזון תליסר אלפי וזוי לרבא מן אלתא דבהר פניא. שלח רבא לקמיה דרב יוסף אלתא היכי מיקריא. אמר רב יוסף ושרון גנדר מן התבואה שאינו אסור אלא בה' המינים. אמר ליה אביי מי דמי, (וכו אקלא) [תבואה לא] משמע אלא ה' המינים. אלתא כל מילי (דשמעא) [משמע]. אלתא לקמיה (דר' אבא) [דרבא] אמר להון הדא לא איבעיא לי אלתא כל מילי משמע, הדא היא ארבעיא לי שכי בתים ושכר ספניות מאי, מי אמרין כיון דפתחן לאו אלתא היא. או דלמא כיון דלא ידע פחתיהו לא אלתא היא. אמרנה קמיה דרב יוסף [אמרן] וכו' מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן. תלמידי רב יוסף. שמע רבא ואתא לקמיה ביומא דכיפורי.

רבינו חננאל

אמריה ליה חביב ערובה בכל ושמירה אם ערובה ברמ"ח אברים נשמרת כלב ואם לאו אינה נשמרת. אמר ליה רב שמואל לרב יהודה שינא פתח פומך קרי ותני כי היכי תדורוך חיי, שנאמר כי חיים הם למצואיהם בפיו. תנא תלמידי היה לר' אליעזר שנתחייב שרפה למקום, ואמרו (המקום) הניחו אימתי בעת שדבר בעתו מקום שנאמר לנצח, כגון כחיו זו שדורסת ואוכלת, יאכל פריה, מה תאנה

לו אדם גדול שימש. כתיב נעים כי תשמרם בבטן. כיצד בעת שיכונן יחדיו על שפתיו. כתיב שמחה לאיש במענה פיו. מה טוב. ר' יצחק אמר מהכא כי קרוב אליך הדבר מאד, בשעה שבפך ובלבבך לעשותו. תאות לבו נתת לו, אם וכה ואם לא וכה ארשת שפתיו כל מנעת סלה. תנא כל מקום שנאמר לנצח, כגון אלקים יבוננה עד עולם סלה. ועד, כגון ה' ימלך לעולם ועד, אין להם הפסק לעולם. כתיב חיתך ישוב בה וגו', אם משים אדם את עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת, יש בה, כלומר תלמודו מתקיים בידו, וכיון שתלמודו מתקיים בידו הקב"ה מכין סעודתו, שנא' תכין בטובתך לעני אלקים. נוצר תאנה ואמרי שמסרחת ואוכלת.